

Já mám práva, ty máš práva, on/ona/ono má práva...

Na úvod k právům dítěte

Každý má práva. A co víc, jsi-li chlapec nebo dívka a je ti méně než 18 let, máš jistá specifická práva. Všechna tato práva byla stanovena Organizací spojených národů (OSN) v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989, kde je také uvedeno, jaké kroky musí vlády učinit, aby tato práva zajistily.

Tvé přežití, tvá ochrana a tvůj rozvoj

- Máš právo na to, aby při veškerém rozhodování, které se tě týká, byly chráněny tvé zájmy a aby tvůj původ, tvé názory, tvé přesvědčení nebo tvé pohlaví nebyly důvodem k diskriminaci.
- Máš právo na život a na vyvážený a zdravý tělesný, duševní, duchovní, morální a společenský vývoj.
- Máš právo na to, aby bylo postaráno o tvé základní potřeby, jako je strava, oblečení, bydlení a zdravotní péče.
- Máš právo na ochranu proti veškerým formám vykořisťování, zneužívání a fyzického či psychického násilí, včetně takového, k němuž může dojít v rodině či v zařízení pečujícím o děti.
- Máš právo na takovou úroveň vzdělání, která zajistí co nejúplnější rozvoj tvé osobnosti, tvého nadání a schopností. Tvé vzdělání ti musí vštípit úctu k právům a svobodám ostatních a připravit tě k zodpovědnému životu ve svobodné společnosti v duchu porozumění, míru, tolerance, rovnosti a přátelství mezi všemi národy.
- Máš právo na přístup k co nejširší škále objektivních informací.
- Trpíš-li duševním či tělesným postižením, máš právo na důstojný život, jenž ti umožní integrovat se do společnosti, rozvíjet svou osobnost a maximálně využívat vlastní samostatnost.
- Máš právo na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající tvému věku a také na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.

Tvoje totožnost, tvůj soukromý život a tvá rodina

- Máš právo na jméno, na národnost a na ochranu své totožnosti. Patříš-li k etnické, náboženské či jazykové menšině, nesmí ti být upřeno právo vést svůj vlastní kulturní život, vyznávat své náboženství ani užívat svůj jazyk.
- Máš právo na ochranu svého soukromí. Nikdo se nesmí nezákonně vměšovat do soukromého života tvého nebo tvé rodiny. Tvůj domov, tvá korespondence, tvá čest a tvá pověst jsou chráněny zákonem.
- Tvoji rodiče mají společně zodpovědnost za tvou výchovu a vývoj. Jejich právem i povinností je ukázat ti, jak bys měl uplatňovat svá práva a ctít své povinnosti.
- Máš právo vědět, kdo jsou tvoji rodiče, a právo být jimi vychováván, pokud to není v rozporu s tvými zájmy.
- Máš právo vědět, kde jsou tví rodiče, a právo vstoupit do jiné země, aby ses k nim připojil. Totéž právo mají i tví rodiče vůči tobě.
- V případě odloučení máš právo vyjádřit svůj názor při jakémkoli rozhodování týkajícím se vztahu s tvými rodiči. Jsi-li od jednoho nebo od obou svých rodičů odloučen, máš právo je pravidelně navštěvovat, pokud to není v rozporu s tvými zájmy.
- Adopce smí být povolena pouze tehdy, je-li v tvém zájmu.

Tvé svobody

- Svoboda názorů: Jakmile jsi toho schopen, máš právo vyjádřit své mínění na cokoli, co se tě týká. Tvé mínění musí být bráno v potaz.
- Svoboda slova: Máš právo se svobodně vyjadřovat a vyhledávat, přijímat i šířit informace.
- Svoboda myšlení, svědomí a náboženství.
- Svoboda sdružování: Máš právo sdružovat se s jinými lidmi a účastnit se schůzí.

Tyto svobody mají svá omezení. Také ty musíš respektovat práva a svobody ostatních a nesmíš ohrožovat společnost ani sebe samého.

Ty a stát

- Stát musí dělat vše nezbytné pro to, abys mohl uplatňovat svá uznaná práva a svobody.
- Stát tě musí chránit a dbát na tvé dobro. Musí pomáhat tvým rodičům či osobám, které o tebe pečují, tím, že vytvoří instituce a služby, jež budou dohlížet na tvé zájmy a tvůj prospěch.
- Pokud nemůžeš žít se svou rodinou, stát tě musí chránit a pomáhat ti. Musí najít takové řešení, které bere ohled na tvou minulost a na tvou kulturu, přičemž ty budeš mít právo na to, aby tvá situace byla pravidelně přezkoumávána.
- Stát je povinen učinit taková opatření, která tě budou chránit před nebezpečím v souvislosti s drogami.
- Pokud jsi byl vystaven násilí, stát ti musí pomoci a umožnit ti návrat k normálnímu životu.
- Máš právo na spravedlnost. Stát musí dbát na to, aby soudní systém byl přizpůsoben tvým specifickým právům a potřebám.
- Nesmíš být vystaven mučení nebo krutému či ponižujícímu zacházení.
- Nesmíš být popraven či uvězněn na doživotí.
- Nesmíš být protiprávně zadržen. Zbavení osobní svobody musí zůstat krajním řešením. Musí být také co nejkratší a brát ohled na tvé potřeby a tvůj věk. Při zadržení musíš zůstat oddělen od dospělých zadržených či vězňů a kromě výjimečných případů, kdy by to bylo proti tvým vlastním zájmům, ti zůstává právo na kontakt s rodinou.
- V případě války tě stát musí chránit a pečovat o tebe. Je-li ti méně než 15 let, nesmíš být přijat do ozbrojených sil.

Mezinárodní úmluvy jsou vlastně smlouvami mezi státy. Tyto smlouvy stanovují pravidla, která je nutno dodržovat, ale zároveň státy vybízejí, aby v zájmu dětí zaváděly ještě příznivější opatření. Pokud v tvé zemi platí zákon, který je dětem příznivější než Úmluva o právech dítěte, pak musí být uplatňován tento zákon.

Mezinárodní organizace a ty

Státy si vytvořily bezpočet mezinárodních organizací. Některé z nich, například Organizace spojených národů nebo Rada Evropy, vznikly proto, aby chránily lidská práva, bránily konfliktům a rozvíjely spravedlivější, úspěšnější a demokratičtější společnost. Skoro všechny mezinárodní úmluvy vznikají v těchto organizacích, jež poté zajišťují, aby jednotlivé státy respektovaly jimi stanovená práva. Výbor pro práva dítěte sleduje, zda je dodržována Úmluva OSN o právech dítěte. Můžeš si vyhledat doporučení tohoto výboru, která se týkají tvé země.

Děti se také v jednotlivých případech mohou obrátit na Evropský soud pro lidská práva. Tento soud například jistou zemi usvědčil z toho, že nechrání děti proti tělesným trestům ve vězeních, ve školách i v rodině. Další země zase průkazně zanedbala péči o holčičku, která musela cestovat sama.

A co když tato práva nejsou dodržována?

Uplatňování některých práv může být omezeno z pádných důvodů, například z důvodu tvé nezralosti nebo věku anebo je-li nutno tě ochránit před závažným nebezpečím. Některá práva, například právo na život, na vzdělání, na zdraví a na ochranu proti násilí nebo vykořisťování, však nemohou být omezena nikdy, ani rodiči nebo učiteli. Pokud si myslíš, že tvá práva byla porušena, můžeš:

- promluvit si s někým, komu věříš, třeba s rodiči, s učiteli, s lékaři, se sociálními pracovníky nebo s osobami, které o tebe pečují;
- zavolat na zvláštní telefonní linku pro dětské oběti násilí a pohovořit si s osobou, která bude schopna ti poradit;
- obrátit se na policii, stěžovat si a požádat o ochranu stát;
- kontaktovat ombudsmana pro děti nebo dobrovolnou organizaci, která se zabývá ochranou dětských práv;
- nebo se můžeš, v jistých případech, se svou záležitostí obrátit přímo na Evropský soud pro lidská práva.

Rada Evropy

Rada Evropy je mezinárodní organizace, která byla založena v r. 1949 a v současnosti má 47 členských států. Má za úkol podporovat lidská práva, demokracii a zákonnost. Stanovuje společné demokratické principy, vycházející z Evropské úmluvy o lidských právech a z jiných úmluv a doporučení zaměřených na ochranu osob, mezi něž samozřejmě patří také 150 miliónů evropských dětí.

Program „Budujeme Evropu pro děti a s dětmi“ si vzal za úkol prosazování práv dětí a jejich ochranu před násilím. Tým lidí, kteří na programu pracují, se zabývá například násilím doma a ve školách, osvětou o lidských právech, vztahem dětí a internetu a také dětí a systému spravedlnosti. Když navštívíte naše webové stránky, najdete tam více informací o našich úmluvách, o schůzích a setkáních a o publikacích a také o naší počítačové online hře „WeboWou diWočinou“.

„Budujeme Evropu
pro děti a s dětmi“

Rada Evropy

F-67075 Strasbourg Cedex

www.coe.int/children

children@coe.int